

Asbestialtistuneen muistilista

Asbestialtistuneen muistilista

Asbesti on merkittävä työelämässä terveydellisiä haittavaikutuksia aiheuttanut aine. Vaikka asbestin käyttö on kielletty, sille altistuneita on edelleen noin 50 000–60 000. Asbestille altistumisen ja sen seurauksena syntyvien sairauksien toteamisen välillä on pitkä viive, jopa 10–40 vuotta. Siitä johtuen mahdolliset asbestisairaudet tulevat usein esille vasta työelämän päättymisen jälkeen.

Asbestille altistuneen on tärkeä tietää, miten hän seuraa omaa terveydentilaansa työelämästä

pois jäädessään, koska vastuu siitä siirtyy työterveyshuollolta hänelle itselleen. Seurannan apuna voi käyttää tässä olevaa Asbestialtistuneen muistilistaa, joka on tarkoitettu altistuneelle sekä terveydenhuollon ja työsuojelun asiantuntijoille.

Muistilistassa kerrotaan, miten toimia ammattitautia epäiltäessä. Listassa on yhteenvetolomake altistuneelle työaikana tehdystä seurannasta sekä työterveyshuollon antama suositus terveystarkastuksista jatkossa. Muistilistan lopussa on seurantakortti altis-

tuneelle ja terveydenhuollolle. Asbestialtistuneen muistilistan asiantuntija on Työterveyslaitoksen ylilääkäri Panu Oksa.

Muistilista on sähköisenä Hengitysliiton verkkosivuilla www.hengitysliitto.fi ja ammattiliittojen verkkosivuilla www.metalliliitto.fi, www.paperiliitto.fi, www.rakennusliitto.fi, www.sahkoliitto.fi, www.sttk.fi ja www.sak.fi.

Lisätietoa asbestisairauksista saat Hengitysliiton oppaasta Vaarallinen asbesti.

Asbestialtistuneiden seurannat

Suomi on hyväksynyt kansainvälisen työjärjestö ILO:n yleis-sopimukset nro 139 ja 162, jotka velvoittavat järjestämään asbestille työssään merkittävästi altistuneille seurantatarkastuksia myös altistumisen päätyttyä. Valtioneuvoston asetus (1485/2001, Asetus terveystarkastuksista erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavista töistä) suosittelee terveydenhuoltoa järjestämään terveystarkastuksen altistuneen siirtyessä työelämästä pois ja opastamaan häntä terveystarkastusten jatkotarpeesta. Terveystarkastus tulisi tehdä silloin, kun edellisestä terveystarkastuksesta on kulunut yli vuosi.

Työterveyshuollon tulisi antaa kirjalliset ohjeet jatkotarkastuksia varten hoitavalle taholle. Tämän muistilistan liitteenä on yhteenvetolomake asbestialtistuneelle työelämässä tehdyistä terveystarkastuksista ja suositus jatkoseurannasta, jonka työterveyshuolto antaa jatkotarkastuksia varten työstä pois lähtiessä.

Muistilistan lopussa on myös asbestialtistuneen terveystarkastuksen seurantakortti, joka on tarkoitettu seurannan tueksi altistuneelle itselleen ja terveydenhuollolle. Seurantakortti sisältää altistumiseen ja mahdolliseen ammattitautiin liittyvät

perustiedot sekä seurantaan liittyvät tutkimukset, tulokset ja jatkosuunnitelmat.

Asbestisairaudet ovat erilaisia, niiden aiheuttamat haitat ja eteneminen poikkeavat toisistaan. Haittaa arvioidaan keuhkotoiminnan vajauksen perusteella. Siksi säännölliset seurantatarkastukset ovat tärkeitä sekä asbestitautia sairastaville että asbestialtistuneille. Kaikki asbestille työssään altistuneet eivät sairastu asbestin aiheuttamiin sairauksiin.

Seurantakäynneistä huolehdittava itse

Työterveyshuolto seuraa työelämässä olevia ja ohjaa työelämästä pois lähtevien terveyden seurantaan. Työelämästä pois jäätyäsi sinun tulee huolehtia seurantakäynneistä itse. Tarkastuksien tiheys riippuu altistumisen tai sairauden laadusta. Jos sinulla ilmenee oireita ennen määrääikaistarkastusta, hakeudu lääkärin tutkimuksiin aiemmin.

Tee kirjallinen selvitys työhistoriastasi ja mahdollisesta altistumi-

sestasi asbestille. Voit tehdä sen esimerkiksi täyttämällä asbestialtistumiskyselylomakkeen, www.ttl.fi. Pyydä tarvittaessa Eläketurvakeskuksesta luettelo työpaikoistasi esimerkiksi netissä www.tyoelake.fi tai p. 010 751 4225 arkinen klo 8–16.

Jos sinulla on oireita ja epäilet sairastumista, kerro asiasta aina terveydenhuollossa, esimerkiksi omalääkärillesi terveystarkastuksessa. Ota tarvittaessa mukaan

Vaarallinen asbesti -opas ja asbestialtistuneen muistilista.

Tupakoinnin lopettaminen on tärkeää, koska se vähentää oleellisesti muun muassa keuhkosityövän vaaraa. Tupakoivien asbestityöntekijöiden keuhkosityövän riski voi olla jopa 20–50-kertainen. Tupakoinnin lopettaminen parantaa myös keuhkojen toimintaa esimerkiksi asbestoosipotilailla.

Ammattitautiepäily

Ammattitauti on sairaus, joka on todennäköisesti pääasiallisesti aiheutunut työssä fyysikaalisesta, kemiallisesta (esim. asbesti) tai biologisesta tekijästä. Syysuhdetta sairauden ja työn välillä arvioidaan asbestille altistumisen määrän ja sairautesi laadun perusteella. Tutkimusten korvaamiseen tarvitaan vakuutusyhtiön maksusitoumus. Epäilyn tutkimuskulujen korvaamiseen ei riitä altistuminen, jos sinulla ei ole oireita.

Jos sinulla on oireita, ja epäilet niiden aiheuttajaksi asbestialtistumista työssä, kerro siitä lääkärin vastaanotolla. Lääkäri arvioi altistumisen määrää ja oireita, tekee tarvittavat tutkimukset ja suunnittelee mahdolliset lisä- ja erotusdiagnostiset tutkimukset oireiden todennäköisen aiheuttajan tunnistamiseksi.

Mikäli sinulla epäillään ammattitautia, lääkäri tekee E-lääkärinlausunnon vakuutusyhtiölle. E-lausunnon liitteeksi tarvitaan työhistoriaselvitys. Sen laatimiseen voit pyytää apua esimerkiksi sairaalan sosiaalityöntekijältä. Lausunto lähetetään siihen vakuutusyhtiöön, jossa viimeinen asbestialtistaminen työ on ollut vakuutettuna. Lääkäri tekee ilmoituksen todetusta ammattitaudista AVI:n työsuojeluvastuualueelle.

Ammattitaudin selvittämisestä aiheutuneet tarpeelliset lääkärin tutkimukset sekä matkakulut ovat korvattavia, vaikka sairaus ei osoittaudukaan ammattitaudiksi. Edellytyksenä on, että ammattitautiepäily on ollut perusteltu.

Kun olet asbestialtistumisen vuoksi terveydenhuollon tutki-

muksissa, pyydä terveydenhuollon henkilöstöä lähettämään käyntejä koskevat tiedot aina myös sinulle. Säilytä itselläsi kaikki asbestialtistumistasi koskevat paperit samassa kansiossa. Säilytettäviä asiapapereita ovat muun muassa:

- työhistoria
- lääkärin lausunnot ja tutkimustulokset
- lähetteet, reseptit, kuitit
- vakuutusyhtiön kirjeet, päätökset, lisäselvityspyynnöt

Vakuutusyhtiö tallentaa paperit omaan arkistoonsa, josta niitä voi tiedustella tarvittaessa.

Ammattitautipäätös

Vakuutusyhtiö lähettää ammattitautipäätöksen kirjallisena. Päätöksestä ilmenee ammattitaudin ilmenemispäivä ja sinulle myönnetyt korvaukset. Ammattitaudin ilmenemispäiväksi katsotaan se lääkäriissäkäynnin päivä, jolloin sinua ensimmäisen kerran tutkittiin kyseisen sairauden vuoksi. Se voi olla esimerkiksi ensimmäisen keuhkokuvan tai muun vastaavan tutkimuksen päivämäärä.

Ammattitautiin liittyvät tarpeelliset sairaanhoitokulut, lääkkeet ja matkakulut korvataan.

Ammattitautipäätöksestä ilmenevät myös muun muassa mahdollinen ansiomenetyskorvaus (päiväraha ja tapaturmaeläke) ja haittaluokka. Jälkimmäinen osoittaa ammattitaudin aiheuttaman lääketieteellisen haitan, joka on

muuta kuin työkyvyn alentumista. Haittaluokan mukaan maksetaan haittarahaa, joka korvaa ammattitaudin aiheuttamaa pysyvää yleistä lääketieteellistä haittaa. Verotonta haittarahaa maksetaan ammattitaudin ilmenemisen vuosipäivästä. Haittarahan suuruus määräytyy henkilön iän ja haittaluokkien (1-20) mukaan, joista haittaluokka 20 on suurin.

Ammattitaudin seurantaan ja hoitoon liittyvät tarpeelliset lääkärikäynnit korvaa vakuutusyhtiö. Jos ammattitaudin hoitoon tarvitaan lääkkeitä, pyydä lääkärinä tekemään reseptiin merkintä, että lääke on tarkoitettu ammattitaudin hoitoon, ja saat lääkkeet maksutta apteekista. Kuntoutuksen korvaamiseen on aina etukäteen pyydettävä vakuutusyhtiöltä maksusitoumus.

Päätöksen saatuaasi voit aina ottaa yhteyttä vakuutusyhtiöön lisätietoja lisätietojen saamista varten. Mikäli olet tyytymätön päätökseen, sinulla on muutoksenhakuoikeus. Päätöksen liitteenä on ohje valituksen laatimiseen. Valitus lähetetään päätöksen tekneelle vakuutusyhtiölle, jolla on oikaisumahdollisuus. Vakuutusyhtiön päätöksestä tehtävä valitus osoitetaan tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnalle. Mikäli olet tyytymätön tähän päätökseen, osoitetaan valitus siitä vakuutusosastoille. Joissain tapauksissa asia voidaan käsitellä korkeimmassa oikeudessa. Muutoksenhakulautakunnassa käsittely kestää noin seitsemän kuukautta, muut käsittelyajat ovat pidempiä. Myös omaa ammattiliittoaan on mahdollista käyttää apuna.

Ammattitautiisi liittyvät käynnit terveydenhuollossa

Ota ammattitautinumero tai vakuutusyhtiön paperi mukaan mennessäsi ammattitaudin vuoksi tutkimus- hoito- tai seurantakäynnille. Potilastoimistoon ilmoittautuessa kerro tulevasi seurantakäynnille ja anna vakuu-

tusnumerosi laskutusta varten. Keskustele lääkärin kanssa siitä, onko sinun mahdollista päästä kuntoutukseen. Ota yhteyttä vakuutusyhtiöön mahdollisen maksusitoumuksen saamiseksi. Mikäli et pääse Kelan kuntoutukseen,

voit myös hakea myös asbestikuntoremonttikurssille. Kurssista itsellesi tulevia kustannuksia ovat matkakulut ja omavastuuosuus. Lisätietoa saa osoitteista www.salry.net, www.hengitysliitto.fi tai numerosta 020 757 5138.

Suosituksia seurannan järjestämisestä

Kun olet työelämässä, työterveys- huolto seuraa tilaasi, mutta työelämän jälkeen seuranta tehdään avoterveydenhuollossa. Vastaanotolle mennessäsi kannattaa

ottaa mukaan työterveyshuollon laatima kirjallinen ohje ja asbestialtistuneen terveystarkastuksen seurantakortti. Niistä on apua tilanteesi arvioimiseksi.

Seuraavassa on suosituksia siitä, kuinka sinun tulee toimia työelämästä poisjäätyäsi.

Jos olet altistunut, mutta muutoksia ei ole

Lääkärin harkinnan mukaan sinulle tehdään määräaikaistarkastus kolmen vuoden välein avoterveydenhuollossa (terveyskeskus, oma lääkäri). Se pitää sisällään mm. yleisen terveystarkastuksen, keuhkokuvan ja keuhkojen toimintakokeen.

asbestin aiheuttamia muutoksia tai oireita, voi seurannan suorittaa kolmen vuoden välein avoterveydenhuollossa.

sisällä altistumisen loppumisesta, voidaan harkita seurannan lopettamista.

Lääkäri voi harkita seurantaväliksi 5 vuotta, jos kolmen seurantakäynnin jälkeen ei ole muutoksia.

Vähän altistuneita, joilla ei ole vaaraa sairastua, ei tarvitse lääketieteellisin perustein seurata.

Jos olet kohtalaisesti tai voimakkaasti altistunut, eikä sinulla ole

Jos asbestin aiheuttamia muutoksia ei ole ilmennyt 30 vuoden

Jos sinulla on asbestiplakkitauti tai olet altistunut ja sinulla on muutoksia keuhkoissa tai keuhkopusseissa

Lääkärin arvioinnin mukaan määräaikaistarkastus tehdään kolmen vuoden välein työlääkätieteen tai keuhkosairauksien poliklinikoilla. Tarkastuksissa seurataan mahdollisen sisemmän keuhkopussinkalvon sidekudostumisen eli viskeraalipleuran fibroosin tai asbestipölykeuhkon eli asbestoosin kehittymistä tai niiden pahenemista.

toimivia pölykeuhkosairauksien asiantuntijaryhmiä.

hittymistä, joka vaatii voimakasta altistumista.

Mahdollisia seurantaan kuuluvia tutkimuksia ovat keuhkojen röntgenkuvaus (thorax röntgen), keuhkojen toimintakokeet (spirometria/diffuusiokapasiteetti) ja tietokonekerroskuvaus (HRCT). Hoitava taho voi tarvittaessa konsultoida yliopistosairaaloissa

Jos sinulla on niin sanottu plakkitauti eli keuhkopussin paksuuntumia ja altistumisesi on vähäinen, eikä siihen liity vaaraa sairastua muihin asbestisairauksiin, ei seurantaa lääketieteellisin perustein tarvita. Lääkäri arvioi tämän.

Jos seurannassa ei esiinny viskeraalipleuran fibroosia tai asbestoosia 30 vuoteen altistumisen loppumisesta (= kohtuullinen latenssiaika), voidaan seuranta siirtää terveyskeskukseen tai oma-
lääkärille.

Jos sinulla on ns. plakkitauti eli keuhkopussin paksuuntumia ja olet kohtalaisesti tai runsaasti altistunut, sinua seurataan työlääkätieteen poliklinikalla tai keuhkotautien poliklinikalla kolmen vuoden välein. Näin voidaan seurata mahdollisen viskeraalipleuran fibroosin ja asbestoosin ke-

Jos sinulla oleva asbestoosi tai sisemmän keuhkopussinkalvon muutokset ovat säilyneet 2-3 seurantakäynnillä muuttumattomana, voidaan harkita seurannan siirtämistä perusterveydenhuoltoon. Lääkäri arvioi tämän.

Lisätietoa ja lähteet

Asbestialtistuneen muistilistan asiantuntija on Työterveyslaitoksen ylilääkäri Panu Oksa.

1. www.ttl.fi
2. www.hengitysliitto.fi
3. Vaarallinen asbesti –opas. Hengitysliitto Heli. Helsinki 2007
4. Nordman H, Oksa P, Karjalainen A, Koskinen H.
Asbestisairauksien diagnostiikka ja seuranta.
Työ ja ihminen. Tutkimusraportti 28. Työterveyslaitos, Helsinki 2007
5. Työterveystarkastukset työterveyshuollossa. Sininen kirja
Työterveyslaitos ja Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 2006
6. Valtioneuvoston asetus terveystarkastuksista erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavissa töissä (1485/2001)
7. ILO:n yleissopimus nro 139 (Työnteon yhteydessä syöpää synnyttävistä aineista ja tekijöistä aiheutuvien vaarojen torjunta ja valvonta vuodelta 1974)
8. ILO:n yleissopimus nro 162 (Turvallisuus asbestin käytössä vuodelta 1986)
9. Kukkonen S, Karmavalo T. Työtapaturmakirja. Työtapaturmien ja ammattitautien korvaus- ja vakuutus asiat, Finva, Sastamala 2010

Yhteenveto työaltistumisen johdosta tehdyistä terveystarkastuksista työstä pois siirryttäessä

Lähde: Terveystarkastukset työterveyshuollossa, "Sininen kirja" s. 94, Työterveyslaitos, Sosiaali- ja terveysministeriö, 2. painos, 2006

Tarkastettavan nimi	
Henkilötunnus	
Osoite	

Puhelinnumero(t)	
Sähköposti	
Ammatti / työn kuvaus	

ASA-rekisteriin ilmoitettaville tekijöille altistuminen (kalenterivuodet, joina altistunut)

--

Altistumismittausten tulosten yhteenveto (työhygieeniset mittaukset ja/tai biologinen monitorointi)

--

Terveystarkastusten alkamisvuosi ja vuodet, joina tarkastettu

--

Yhteenveto todetuista oireista ja löydöksistä (oirekyselyt, suorituskyky, lab. ja kuvantamis- tm. tutkimusten tulokset)

--

Onko ammattitauti todettu?

Jos on, missä, milloin?

Diagnoosi

Suositus tarkastusten tiheydestä ja muista terveystarkastusohjeista tervydenhuollon yksikölle, joka tekee tarkastukset jatkossa (voi olla kopio tämän kirjan ohjeesta)

--

Esimerkkejä terveystarkastusten mahdollisista suorituspaikoista, yhteystiedot

--

Työterveysyksikön yhteystiedot

--

Yhteenvedon laatijan allekirjoitus (nimen selvennys) ja päiväys

--

Asbestialtistuneen terveystarkastuksen seurantakortti

Lääketieteellinen seuranta on tärkeää asbestialtistumisen ja asbestista aiheutuvan sairauden pahenemisen estämiseksi ja siitä aiheutuvan haitan seuraamiseksi. Kun jätät pois työelämästä, on sinulla itselläsi vastuu seurantakäyntien järjestämisestä. Viimeisellä työterveyshuollon käynnillä saat ohjeet kuinka toimia. Mikäli olet eläkkeellä asian tullessa esille varaa aika terveyskeskuksesta tai omalta lääkäriltäsi.

Voit täyttää itse seurantakortin perustiedot. Pyydä tarvittaessa apua sinua hoitavalta lääkäriltä tai muulta henkilöstöltä. Seurantakäynnin osion täyttää lääkäri. Säilytä seurantakortti itselläsi ja ota mukaan aina käydessäsi asbestialtistumisen vuoksi terveydenhuollossa.

Perustiedot

Päivämäärä _____

Nimi _____

Henkilötunnus _____

Viimeisin työnantaja, jonka palveluksessa asbestialtistumista _____

Silloinen ammatti _____

Viimeinen altistumisvuosi _____

Arvioitu asbestialtistumisen kokonaismäärä (ympyröi arviosi)

oma arvio => vähäinen / kohtalainen / runsas

lääkärin arvio => vähäinen / kohtalainen / runsas

Onko ammattitauti todettu? Kyllä Ei

Ammattitaudin toteamisvuosi _____

Vakuutusyhtiö _____ Vahinkotunnus _____

Seurantakäynti joka kolmas _____, joka viides _____, joka _____ vuosi _____

Annan luvan kysyä lisätietoja altistumisestani / sairauksistani (työterveyshuollosta, terveyskeskuksesta, sairaalasta)

 Kyllä Ei Yhteystiedot _____

Tupakointi

 ei koskaan kyllä, päivittäin lopettanut, vuonna _____

Muut hengityselinsairaudet _____

Lääkitys _____

Asbestisairauden hoitoon käytettävä lääkitys _____

Käytössä olevat apuvälineet (esim. happirikastin) _____

Terveydenhuolto täyttää

Seurantakäyntipäivä ___/___ 20___

Paikka _____ osoite/puhelinnumero _____

Lääkäri _____ leima _____

Kliininen tutkimus ja huomiot _____

—

Keuhkokuvaus (thorax) _____ pvm, löydös _____

Vertailu aiempaan _____

Keuhkojen toimintakokeet _____

Spirometria FVC ___/___ % viitearvosta - FEV₁ ___/___ % viitearvosta - FEV% ___/___ % viitearvosta

Vertailu ed. FVC ___/___ % viitearvosta - FEV₁ ___/___ % viitearvosta - FEV% ___/___ % viitearvosta

Muut tutkimukset (esim. diffuusiokapasiteetti DLCO) _____

Jatkotoimenpiteet (E-lausunto vakuutusyhtiölle, jatkotutkimuslähete, muuta...) _____

Seuraava kontrollikäynti

Ajankohta _____ ajanvarauspuhelinnumero _____

Paikka _____

Terveydenhuolto täyttää

Seurantakäyntipäivä ___/___ 20___

Paikka _____ osoite/puhelinnumero _____

Lääkäri _____ leima _____

Kliininen tutkimus ja huomiot _____

—

Keuhkokuvaus (thorax) _____ pvm, löydös _____

Vertailu aiempaan _____

Keuhkojen toimintakokeet _____

Spirometria FVC ___/___ % viitearvosta - FEV₁ ___/___ % viitearvosta - FEV% ___/___ % viitearvosta

Vertailu ed. FVC ___/___ % viitearvosta - FEV₁ ___/___ % viitearvosta - FEV% ___/___ % viitearvosta

Muut tutkimukset (esim. diffuusiokapasiteetti DLCO) _____

Jatkotoimenpiteet (E-lausunto vakuutusyhtiölle, jatkotutkimuslähete, muuta...) _____

Seuraava kontrollikäynti

Ajankohta _____ ajanvarauspuhelinnumero _____

Paikka _____

Terveydenhuolto täyttää

Seurantakäyntipäivä ___/___ 20___

Paikka _____ osoite/puhelinnumero _____

Lääkäri _____ leima _____

Kliininen tutkimus ja huomiot _____

Keuhkokuvaus (thorax) _____ pvm, löydös _____

Vertailu aiempaan _____

Keuhkojen toimintakokeet _____

Spirometria FVC ___/___ % viitearvosta - FEV₁ ___/___ % viitearvosta - FEV% ___/___ % viitearvosta

Vertailu ed. FVC ___/___ % viitearvosta - FEV₁ ___/___ % viitearvosta - FEV% ___/___ % viitearvosta

Muut tutkimukset (esim. diffuusiokapasiteetti DLCO) _____

Jatkotoimenpiteet (E-lausunto vakuutusyhtiölle, jatkotutkimuslähete, muuta...) _____

Seuraava kontrollikäynti

Ajankohta _____ ajanvarauspuhelinnumero _____

Paikka _____

Terveydenhuolto täyttää

Seurantakäyntipäivä ___/___ 20___

Paikka _____ osoite/puhelinnumero _____

Lääkäri _____ leima _____

Kliininen tutkimus ja huomiot _____

Keuhkokuvaus (thorax) _____ pvm, löydös _____

Vertailu aiempaan _____

Keuhkojen toimintakokeet _____

Spirometria FVC ___/___ % viitearvosta - FEV₁ ___/___ % viitearvosta - FEV% ___/___ % viitearvosta

Vertailu ed. FVC ___/___ % viitearvosta - FEV₁ ___/___ % viitearvosta - FEV% ___/___ % viitearvosta

Muut tutkimukset (esim. diffuusiokapasiteetti DLCO) _____

Jatkotoimenpiteet (E-lausunto vakuutusyhtiölle, jatkotutkimuslähete, muuta...) _____

Seuraava kontrollikäynti

Ajankohta _____ ajanvarauspuhelinnumero _____

Paikka _____